

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

**Bakalářská práce
Stanislava Šuchmová**

**Edukační příprava skautských činovníků pro práci s dětmi a mládeží s
projevy rizikového a problémového chování.**

Olomouc 2013

vedoucí práce: doc. Mgr. Jiří Langer, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Edukační příprava skautských činovníků pro práci s dětmi a mládeží s projevy rizikového a problémového chování“ napsala samostatně za pomoci uvedené literatury a na základě vlastních zjištění.

Ve Zlíně dne 17. června 2013

.....
Stanislava Šuchmová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala panu doc. Mgr. Jiřímu Langerovi, Ph.D. za rady a odborné vedení mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	5
I TEORETICKÁ ČÁST	6
1 SKAUTING	7
1.1 HISTORIE SKAUTINGU	7
1.2 ÚKOL A CÍL SKAUTINGU	7
1.3 PRINCIPY JUNÁKA	8
1.4 SKAUTSKÁ VÝCHOVNÁ METODA	9
1.5 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA JUNÁKA	10
2 INTEGRACE DĚTÍ SE SPECIFICKÝMI POTŘEBAMI DO SKAUTSKÝCH ODDÍLŮ	12
2.1 INTEGRACE	12
2.2 INKLUZE	14
2.3 SPECIÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ POTŘEBA	15
3 RIZIKOVÉ A PROBLÉMOVÉ CHOVÁNÍ	18
3.1 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ	18
3.2 PROBLÉMOVÉ CHOVÁNÍ	20
II PRAKTICKÁ ČÁST	23
4 DESIGN VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	24
4.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	24
4.2 VÝZKUMNÉ CÍLE	24
4.3 TECHNIKA SBĚRU DAT A METODY ANALÝZY	25
5 ANALÝZA DAT	29
5.1 ZNALOSTI ČINOVNÍKŮ SKAUTINGU O RIZIKOVÉM A PROBLÉMOVÉM CHOVÁNÍ	30
5.2 ZKUŠENOSTI ČINOVNÍKŮ S RIZIKOVÝM A PROBLÉMOVÝM CHOVÁNÍM	35
6 SOUHRNNÁ INTERPRETACE DAT	42
7 DOPORUČENÍ	44
ZÁVĚR	45
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46
ANOTACE	48

ÚVOD

Bakalářská práce se věnuje problematice rizikového a problémového chování dětí a mládeže a vzdělávání činovníků zlínských skautských oddílů v této oblasti. Vzhledem ke skautské ideologii jsou poruchy chování obecně vnímány jako překážka dobrého fungování jedince ve skautském oddílu. Přitom právě hodnoty a principy, na kterých je skauting postaven, aplikované při práci s dětmi a mládeží v oddíle, by mohly u jedinců s mírnější formou rizikového či problémového chování předejít horším následkům. Znalost této problematiky by vedoucím mohla pomoci při odhalení těchto poruch a zamezit zbytečnému vyloučení jedince z oddílu.

Toto téma jsem si vybrala kvůli svému několikaletému působení v roli vedoucí družiny skautského oddílu, kdy bych sama ocenila odborné informace a rady jak pracovat s dětmi a mládeží s rizikovým a problémovým chováním. Rozhodla jsem se tedy zjistit úroveň znalostí u skautských činovníků a jejich případný zájem o další vzdělávání v oblasti této problematiky.

Teoretická část této práce stručně popisuje historii skautingu, jeho základní principy a metodu skautské výchovy. Dále se věnuje integraci dětí se specifickými potřebami do skautských oddílů, kde nastiňuje pojmy integrace, inkluze a speciální vzdělávací potřeba. A konečně rozebírá pojmy rizikové a problémové chování.

V praktické části této práce jsou stanoveny základní výzkumné otázky a cíle, popsána technika sběru dat včetně vzorového dotazníku a analýza získaných dat. Získané informace z výzkumného šetření jsou přehledně shrnuty a na jejich základě je doporučeno vytvořit seminář pro další vzdělávání skautských činovníků.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit úroveň znalostí skautských činovníků v oblasti rizikového a problémového chování a jejich zkušenosti s tímto chováním u dětí a mládeže. Dále zjistit zájem činovníků o vzdělávání v této oblasti a navrhnout strukturu semináře Rizikové a problémové chování ve skautingu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SKAUTING

Skauting je dobrovolné, nepolitické, výchovné hnutí mladých lidí, přístupné všem bez rozdílu původu, rasy nebo náboženství, jehož posláním je podpora rozvoje osobnosti dětí a mladých lidí. Rozvíjí se osobnostní složky citové, sociální, intelektové, duchovní, charakterové a fyzické. (6. skautské středisko ve Zlíně, 2013)

1.1 Historie skautingu

Rok 1907 je považován za světový počátek skautingu, kdy lord Robert Baden-Powell pořádá v Anglii první skautský tábor, který byl velmi úspěšný a skauting se rychle šíří do Evropy i Ameriky.

V Česku je za zakladatele považován profesor Antonín Benjamin Svojsík, který v létě, v roce 1911 odjel do Anglie za poznáním místních skautů, navštívil tam tábor a seznámil se s novými metodami výchovy mládeže. Po zkušenostech, které v Anglii načerpal, sestavil pokusnou družinu z chlapců ze školy, kde učil. O prázdninách o rok později se již konal skautský tábor. V roce 1915 se ke skautingu přidávají dívky a koná se první tábor skautek. Ve 20. století naráží ve své činnosti Junák (název, který skauting dostal v českém prostředí) na mnoho překážek. Překonává 1. světovou válku, ale v průběhu let, od roku 1940 do roku 1970, je celkem třikrát zrušen. Znovuobnovení Junáka nastalo v roce 1989. (Junák – svaz skautů a skautek ČR, 2013)

1.2 Úkol a cíl skautingu

Skautský program si klade za cíl „*zlepšit úroveň budoucí občanské společnosti, zejména po stránce charakterové a zdravotní. Nahradit sobectví službou, vytvořit z chlapce mravně i tělesně zdatného člověka, který by své schopnosti užíval při službě bližním.*“ (Baden-Powell, 2006, s. 18). Tento výrok zmiňuje pouze chlapce z důvodu toho, že lord Baden-Powell je zakladatelem čistě chlapeckého hnutí, ale samozřejmě se vztahuje na všechny děti a mládež, které jsou členy.

Úkolem skautingu je výchova k aktivnímu občanství. Občanství můžeme definovat jako věrnost a oddanost vůči společnosti. V zemích kde zavládla svoboda je za dobrého občana považován ten člověk, který zachovává zákony, řádně vykonává svou práci, chodí k volbám, ale starost o obecné blaho ponechává jiným. (Baden-Powell, 2006). Aby byl úkol skautingu naplňován, věnujeme se čtyřem oblastem skautské výchovy:

- **Charakterové vlastnosti** pěstujeme systémem práce ve družinách, skautským zákonem, odpovědností rádce, kolektivními hrami a vynalézavostí uplatňovanou nejen při táboření.
- **Zdraví a zdatnost** posilujeme hrami, znalostí osobní hygieny, správnými stravovacími návyky a tělesným cvičením.
- **Rukodělné práce a řemeslné dovednosti** uplatňované především při stavbě tábora, výtvarných hrách, kde uplatňujeme své tvůrčí schopnosti a celkově zlepšujeme svou manuální zručnost.
- **Služba druhým** pojata jako malé dobré skutky i služba společnosti. (Baden-Powell, 2006)

1.3 Principy Junáka

Dle Stanov Junáka je skautské hnutí založeno na třech základních principech.

Prvním principem je povinnost k Bohu, která se však neváže na konkrétní náboženství, ale je chápána jako povinnost hledat v životě vyšší duchovní základ, vyšší hodnoty než jen ty materiální a hledat dobro - „Nejvyšší Pravda a Láska“.

Druhým principem je povinnost vůči ostatním, která začíná láskou a úctou k nejbližším a s věkem je rozšiřována na město, vlast a národ, svět a veškerou přírodu. Je chápána jako vzájemné porozumění a spolupráce mezi lidmi, národy a různými sociálními skupinami. Tato povinnost je pojata jako závazek účastnit se na rozvoji společnosti s úctou a láskou prokazovanou bližním a přírodě.

Třetím principem je povinnost vůči sobě, což znamená zodpovědnost za svůj život, jeho kvalitu a rozvoj. Poznání sebe sama a formování dobrého vlastního „Já“, bez kterého nemůže skaut dobře naplňovat předchozí dva principy.

Tyto tři principy jsou vzájemně úzce provázané a jenom společně tvoří celek naplňující poslání skautingu a skautů po celém světě a jsou vyjádřeny ve skautském slibu a zákonu.

Skautský slib: každý skaut se přiměřeně věku a vyspělosti učí základním principům skautingu. Skautský slib je veřejným přihlášením se ke skautským ideálům a principům, které v sobě slib zahrnuje (1. sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce, 2. plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské, 3. být připraven pomáhat vlasti a bližním). Slibem se svobodně přihlašujeme k principům skautingu a zavazujeme se k rozvoji a životu podle nich.

Skautský zákon: skautský zákon tzv. „skautské desatero“ jasně a konkrétně formuluje povinnosti jednotlivce v souladu s hodnotami a principy hnutí, je praktickým přehledem hodnot. Zákon je ukazatelem cesty a pomáhá skautům k tomu, aby se stali lepšími. (Zajíc, 2000)

1.4 Skautská výchovná metoda

„Metodou rozumíme vhodnou soustavu (systém) prostředků a vazeb mezi nimi, která ve svém výsledku vede k dosažení celkového výchovného cíle.“ (Zajíc a kol., 2001, s. 32)

Skautská metoda funguje jako systém postupné sebevýchovy za pomoci slibu a zákona, jakožto vyjádření životního stylu a hodnotového systému; učení se prostřednictvím praktických činností a her; spolupráce mládeže s dospělými, kdy vůdce je brán jako vzor; týmové spolupráce prostřednictvím malých skupin – družin, rozvíjející spolupráci, vůdčí schopnosti a odpovědnost za druhé; podnětných programů založených na zájmech účastníků a individuálním přístupu a spolupráci. (Zajíc a kol., 2001)

Zajíc a kol. (2001) rozebírá pojem „postupná sebevýchova“. Na principu sebevýchovy staví celý skauting. Každý mladý člen je brán jako jedinečná osobnost, jejíž tendence jsou rozvíjet se ve všech směrech a převzít za svůj rozvoj zodpovědnost. Sebevýchova je založena na pojmu „výchovy zevnitř“, což je v opozici k „učení zvenjšku“. Dětský člen zastává hlavní úlohu ve výchovném procesu – je sám sobě vychovatelem. *Skautská metoda představuje strukturovaný rámec, který je uspořádán tak, aby vedl a podporoval každého mladého člověka na jeho stezce osobního růstu. Tato sebevýchova je také postupná. Skautská metoda má každému mladému člověku pomáhat využívat a rozvíjet jemu již známé vlastní schopnosti, zájmy a zkušenosti; má stimulovat objevování a rozvoj schopností nových; má mu pomáhat nalézt*

konstruktivní způsoby, jak uspokojit své potřeby v různých etapách rozvoje a má mu otevírat dveře do dalších období podle jeho vlastního tempa.“ (Zajíc a kol., 2001, s. 64)

Aby mohla skautská metoda efektivně fungovat, musí být využity všechny prvky této metody a také dynamika skautingu. Dynamika skautingu je podporována čtyřmi vzájemně propojenými a na sobě závislými prvky:

- **Výchovné cíle** – tyto cíle jsou navrhovány pro každou věkovou skupinu zvlášť a každý dětský člen jich dosahuje svým osobním způsobem.
- **Aktivity** – jsou založeny na zájmech mladých lidí, aby je bavily a byly pro ně přitažlivé. Musí mít jasně definovaný výchovný cíl, představovat výzvu a členové je musí považovat za užitečné.
- **Život ve skupině** – zahrnuje vše, s čím se mladý člověk v družině i oddílu setkává. Život ve skupině přináší zkušenosti vedoucí k emocionálnímu a sociálnímu růstu, rozvoji postojů a progresivnímu přijetí hodnot. Je to užitečný způsob jak u mladých lidí rozvíjet samostatnost, solidaritnost, zodpovědnost a uvědomění.
- **Struktura a fungování oddílu** – vztahuje se k mechanismům, na kterých oddíl funguje a jakým způsobem je používána skautská metoda. (Zajíc a kol., 2001)

1.5 Organizační struktura Junáka

Organizační strukturu Junáka tvoří:

- Junák (jako celek)
- Vyšší organizační jednotky – Ústředí Junáka
- Základní organizační jednotky - Střediska
- Zvláštní organizační jednotky

(Junák – svaz skautů a skautek ČR, 2001)

Skautská střediska jsou téměř ve všech městech České Republiky. Základní jednotkou střediska je oddíl a ten se dále člení na družiny. Děti jsou rozděleny podle věku na světlušky a vlčata (6 – 10 let), skautky a skauty (11 – 15 let) a rangers a rovery (nad 15 let).

Vedoucí oddílu musí být plnoletý a mít složenou tzv. Vůdcovskou zkoušku. Vůdcovské zkoušce je kladeno za cíl zjistit, zdali je kandidát schopen samostatně a úspěšně vést a vychovávat mládež dle skautských zásad. Jestli jsou mu známy cíle a základy skautingu, ovládá-li obsah a metody skautské výchovy a je schopen s nimi pracovat a užívat je v praxi. Zjišťuje se, zda má uchazeč osobnostní předpoklady potřebné pro vedení oddílu, znalosti a dovednosti pedagogické a psychologické, organizační a právní. Zdali bude schopným reprezentantem skautského hnutí na veřejnosti a zda si je vědom odpovědnosti při výchově svěřené mládeže. (Junák – svaz skautů a skautek, 2009)

Vedoucí družiny musí být starší patnácti let a musí mít složenou tzv. Čekatelskou zkoušku. Čekatelská zkouška prověřuje zralost uchazeče a zjišťuje, zda je schopen svou činností přispět k dobrému rozvoji dětí a v nejvyšší možné míře zajistit jejich bezpečnost. Čekatelská zkouška se skládá ze základů skautské výchovné metody a metodiky běžných činností družiny a oddílu, základů psychologie a pedagogiky a právního minima. (Junák – svaz skautů a skautek, 2009)

2 INTEGRACE DĚTÍ SE SPECIFICKÝMI POTŘEBAMI DO SKAUTSKÝCH ODDÍLŮ

2.1 Integrace

Pojem integrace je v dnešní době, v souvislosti s osobami s nějakým handicapem, již velmi známý, ale po obsahové stránce ne zcela jasný. Ve skutečnosti se jedná o nejvyšší stupeň socializace jedince, kterou definujeme jako schopnost zapojit se do společnosti, akceptovat její normy a pravidla, vytvářet a formovat k ní pozitivní vztahy a postoje. V podstatě jde o úplný opak segregace, tj. společenské vyčleňování, vylučování. (Slowík, 2007)

Jesenský (in Slowík, 2007, s. 31) definuje pojem integrace v oblasti speciální pedagogiky jako: „*spolužití postižených a nepostižených při přijatelně nízké míře konfliktnosti vztahů těchto skupin*“.

Integraci bychom mohli rozdělit na integraci širší a dílčí. Širší, ve smyslu integrace občanů se zdravotním postižením do společnosti a dílčí, zabývající se specifickou oblastí života – vztahů zdravotně postižených. Jedná se o integraci v zaměstnání, sportu, škole a ve volném čase. (Michalík in Müller, 2004)

Z hlediska aplikace integrace v různých oblastech, rozlišujeme integraci osobnosti, sociální, kulturní, pedagogickou a pracovní.

Vzhledem k tématu této práce si charakterizujeme integraci pedagogickou a sociální.

Pedagogická integrace je jev, ve kterém dochází ke komunikaci a kooperaci postižených a intaktních jedinců, kteří jsou účastni na pedagogickém procesu. Podmínkou je vzájemná vyvážená adaptace v průběhu jejich výchovy a vzdělávání při aktivním podílu na řešení výchovně-vzdělávacích situací na obou stranách. Tento proces se odehrává za přímé či nepřímé kontroly pedagogem a jeho odborně způsobilých pomocníků. Pedagogická integrace se dotýká jak oblasti realizace hlavního vzdělávacího úkolu moderní školy s cílem zvyšovat kvality vzdělávacího standardu, tak zásad, prostředků, postupů, forem a institucionalizace. Je to proces dynamický, postupně se rozvíjející s dosahováním určených cílů.

Sociální integrace je pojem, který můžeme chápat jako proces rovnoprávného společenského začleňování určitých skupin do edukačního i pracovního procesu a do života společnosti. Jak

je již zmíněno výše je integrace nejvyšším stupněm socializace jedince, což znamená schopnost včlenit se do společnosti, akceptovat normy a pravidla této společnosti a utvářet si k ní pozitivní vztahy a postoje. Míra socializace rozhodně není u všech postižených osob stejná, z tohoto důvodu má socializační proces čtyři základní stupně.

1. Integrace je úplné začlenění a splynutí jedince s postižením se společností. Předpokladem je, že jedinec je zcela samostatný a nezávislý a nevyžaduje žádné speciální ohledy či přístupy ze strany přirozeného prostředí. Plně integrovaný jedinec je rovnoprávným partnerem ve všech běžných oblastech profesní přípravy, pracovního uplatnění i společenského života.

2. Adaptace je o něco nižší stupeň socializace a je možno ji vymezit jako schopnost jedince s postižením přizpůsobit se společenskému prostředí.

3. Utilita je výraz pro sociální upotřebitelnost jedince s postižením, kterého vývoj je velmi omezen. Tato osoba je nesamostatná a v některých případech je naprosto závislá na jiných lidech. Vzhledem k velikosti jeho postižení a ani přes veškerou péči se nemůže úplně socializovat a nemůže žít sám.

4. Inferiorita je nejnižší fází socializace, která je typická totální izolací od společnosti. Jedinci jsou absolutně nesamostatní a při uspokojování nejzákladnějších životních potřeb jsou odkázaní na péči a pomoc jiných osob. Nevytvářejí se zde sociální vztahy, není možná ani primitivní socializace a z tohoto důvodu dochází ve většině případů k segregaci. (Jesenský, 1998)

Dle Pipekové (in Vocilka a kol., 1997, s. 93.) lze integraci rozdělit na čtyři časové etapy:

- raná podpora
- předškolní období
- období povinné školní docházky
- období profesní přípravy, adolescence (15 – 20 let)

Raná podpora zahrnuje včasnou a neodkladnou péči, aby byl vývoj jedince optimální, a týká se oblastí zdravotní, pedagogické a sociální. Vztahuje se na období od narození do tří let. Důležitá je včasná diagnostika, dle které se určí cílená léčba a terapie. Pro dobré výsledky hraje podstatnou roli úzká spolupráce všech odborníků a schopnost těchto odborníků navázat partnerský vztah s rodiči.

Předškolní období je obdobím mezi třetím a šestým rokem dítěte. V tomto období je možno volit mezi rodinou a institucionální výchovou. Rodiče rozhodují, jakým způsobem se bude jejich dítě vzdělávat. Mohou se rozhodnout pro integrované vzdělávání, či zařazení dítěte do speciálních škol.

Období povinné školní docházky můžeme považovat za jedno z nejdůležitějších. Je to období mezi šestým a patnáctým rokem a je podstatné pro celé vzdělávací období a profesní přípravu. Rodič přijímá odpovědnost za volbu vzdělávací cesty svého dítěte. Po konzultaci s odborníkem se rodič rozhodne pro jednu alternativu možného vzdělávání. Může zvolit integrované vzdělávání v základním vzdělávacím proudu, segregaci do speciální školy. Každá ze zmiňovaných možností má své výhody i nevýhody, ale vzhledem k faktu, že větší část svého života stráví jedinec s postižením v intaktní společnosti, mohou být problémy spojené s integrovaným vzděláváním na škole běžného typu v pozdějším životě velmi užitečné pro jeho samostatnost.

Období profesní přípravy, adolescence se odehrává zhruba od patnácti do dvaceti let. Střední školy a střední odborná učiliště již neposkytují natolik vhodné podmínky pro integraci všech zdravotně postižených. Profesní příprava může být realizována v praktických školách či odborných učilištích. (Vocilka a kol., 1997)

2.2 Inkluze

Slowík (2007, s. 32) uvádí, že inkluze je: *„nikdy nekončící proces, ve kterém se lidé s postižením mohou v plné míře zúčastňovat všech aktivit společnosti stejně jako lidé bez postižení“*.

Inkluzivní přístup je obzvláště prospěšný pro děti bez postižení. Ty si díky němu mohou vytvářet vlastní postoje bez předsudků vůči osobám a postižením. Hlavní myšlenkou tohoto přístupu je, že být odlišný je normální. (Slowík, 2007)

Inkluze znamená vytvořit takové prostředí, v němž je odlišnost vítána a oceňována. Úkolem je budovat takové společenství, které pečuje o všechny a je otevřené všem. V takovém prostředí již děti se speciálními potřebami nejsou jiné a každé z nich má svou cenu. Neohrožující a otevřené prostředí bez diskriminace a předsudků. (Berberichová, Lang, 1998)

Ve vzdělávání staví inkluze na několika předpokladech, že všichni studenti i pracovníci školy jsou stejně důležití. Je třeba zapojovat studenty do vzdělávacího procesu, školní kultury a ko-

munity. Vzhledem k různorodosti studentů uzpůsobit školní praxi, politiku a kulturu. Odstranění překážek v učení a zapojení všech studentů bez ohledu na to zda-li mají nějaké postižení. Zkušenosti, které jsou získány z určitých situací, kde jsou překonávány překážky, jsou využívány ve prospěch ostatních studentů. Rozdíly mezi studenty jsou vnímány jako inspirace pro podporu učení a ne jako problém k řešení. Klást důraz na myšlenku, že inkluze ve vzdělávání je jeden z aspektů společenské inkluze. (Ainscow, Booth, 2007)

2.3 Speciální vzdělávací potřeba

Za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou dle § 16 školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání; ve znění pozdějších předpisů) považovány osoby:

- **se zdravotním postižením** (tělesným, zrakovým, sluchovým, mentálním, autismem, vadami řeči, souběžným postižením více vadami, vývojovými poruchami učení nebo chování),
- **se zdravotním znevýhodněním** (zdravotním oslabením, dlouhodobým onemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování),
- **se sociálním znevýhodněním** (z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu).

Dítě s tělesným postižením, zdravotním oslabením a s dlouhodobým onemocněním

Práce s dětmi s tělesným postižením, zdravotním oslabením a s dlouhodobým onemocněním má svá specifika odvíjená od jejich somatických a psychických zvláštností. Tělesné postižení ovlivňuje celou jedincovu osobnost. Na psychiku má největší vliv omezená hybnost a tělesná odlišnost jedince se somatickým postižením. I postoje a chování společnosti působí na sociální dimenzi tělesného postižení. U těchto dětí je ve větší či menší míře omezen pohyb a proto je třeba respektovat samoobslužné, komunikační a společenské problémy. (Pipeková a kol., 2010)

Činnosti, které jsou nápomocné dětem se somatickým postižením a které se často provozují ve skautských oddílech, jsou hry na podporu rozvoje jemné motoriky. Může se jednat o různé výtvarné aktivity jako například tvoření výrobků z korálků, jelikož práce s korálky je právě pro rozvoj jemné motoriky velmi vhodná. (Blažíčková, 2009)

Dítě se zrakovým postižením

Při práci s dětmi se zrakovým postižením klademe důraz na jeho individualitu stejně jako u ostatních dětí. Je nutné dobře znát typ jejich vady a možnosti a omezení z ní vyplývající. Platí několik obecných zásad, kterých je třeba se při kontaktu s dítětem držet. S dítětem se jedná přirozeně a prakticky. V rušném prostředí je možno doplnit pozdrav a oslovení o letmý dotek na ruce. Dítě si nemusí pamatovat všechny hlasy osob z jeho oddílu, proto je dobré při každém kontaktu zopakovat své jméno. Průběžně s dítětem mluvit o tom, co se okolo děje, aby nebylo zmatené a necítilo se osaměle, protože lidé často při své komunikaci používají různá gesta, posunky a mimiku. Při komunikaci s nevidomým je důležité se těmto mimoslovním signálům vyhnout a nahradit je slovy. Vstup do místnosti, ve které se nachází osoba se zrakovým postižením, i odchod z ní je potřeba ohlásit, aby dítě třeba později nemluvalo do prázdna. Není potřeba vyhýbat se výrazům typu „koukni“, „prohlédni si“, „vidíš to?“ a podobně, přestože jimi v podstatě rozumíme „nahmatej“ a „osahej si“. (Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2013)

Pro děti se zrakovým postižením jsou prospěšné hry na rozvoj kompenzačních činitelů. Jsou to hry, při kterých jsou využívány ostatní smysly. Například se dítě musí orientovat za předmětem, který je schovaný v místnosti a vydává nějaký zvuk, nebo děti ohmatávají nějaký předmět za účelem poznat co to je za předmět anebo něco ochutnávají. Ostatní děti mívají při těchto hrách zavázané oči. (Blažíčková, 2009)

Dítě se sluchovým postižením

Práce s dítětem se sluchovým postižením hlavně spočívá v naleznutí vhodné formy komunikace, která dítěti nejvíce vyhovuje. Aby dítě se sluchovým postižením bylo co nejvíce zapojeno do kolektivu, je velice důležité stále pamatovat na základní pravidla komunikace s osobou se sluchovým postižením. Před začátkem rozhovoru s osobou se sluchovým postižením je nutné navázat zrakový kontakt. Pokud se na nás tato osoba zrovna nedívá, je vhodné navázat kontakt lehkým dotykem na rameni, paži či předloktí. Po každém důležitém sdělení je dobré si ověřit, co nám dotyčný rozuměl. Při neúspěšné komunikaci neprojevujeme netrpělivost, roz-

hodně neomezujeme komunikaci, ale právě naopak hledáme cesty k lepšímu společnému do-
rozumívání se. Vedoucí by měl s pravidly komunikace s osobou se sluchovým postižením
seznámit i ostatní děti v oddíle. (Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2013)

Dítě s mentálním postižením

U dětí s mentálním postižením dochází dle Pipekové a kol., (2010, s. 33) „k zaostávání vývoje
rozumových schopností, k odlišnému vývoji některých psychických vlastností a k poruchám v
adaptačním chování“.

Při práci s těmito dětmi například při hrách a různých družinových činnostech je podstatné
jas-ně a zřetelně vysvětlit pravidla či postup a je vhodné provést i názornou ukázkou. Dobré je
volit hry s jednoduchými pravidly nebo snadné rukodělné práce, jejichž výsledek bývá vždy
dobrý, jako je například batika. (Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2013)

Děti s poruchami chování

Výchovné působení ve skautských oddílech závisí na pravidelném a těsném kontaktu dětí a
vedoucích. Díky tomuto kontaktu lze včas u dětí rozpoznat případné poruchy chování. Je třeba
pozorovat vývoj a projevy dětí, následně je prodiskutovat mezi vedoucími, což by mohlo po-
moci rozpoznat některé druhy poruch chování popřípadě včas zasáhnout a tím předejít horším
následkům. Skautské oddíly a příklady vedoucích by měli působit na děti (zvláště mladší děti)
tak, aby potlačily negativní projevy v chování, jako jsou například lhaní, neposlušnost a vzdor-
ovitost, které se neslučují se skautskou ideologií a naopak podpořily pozitivní projevy chová-
ní. Náplň činností skautských oddílů nabízí plnohodnotné trávení volného času a přátelské
vztahy a chrání děti před rizikem vzniku poruch chování. (Junák - svaz skautů a skautek ČR,
2013)

3 RIZIKOVÉ A PROBLÉMOVÉ CHOVÁNÍ

3.1 Rizikové chování

Pojem rizikové chování chápeme jako chování, díky kterému prokazatelně narůstají zdravotní, sociální, výchovná a další rizika pro jedince nebo společnost a nahrazuje dříve používaný termín sociálně patologické jevy. Existenci a důsledky rizikového chování lze podrobit vědeckému zkoumání a ovlivňovat preventivními a léčebnými intervencemi.

Oblasti rizikového chování:

Záškoláctví

Počátek záškoláctví bývá většinou impulzivní akt („dnes nechci být ve škole“) a může se prodloužit na několik dní nebo týdnů. Po této době už prvotní motiv mohl ztratit smysl a jedná se o strach z prozrazení, strach z návratu. Z důvodu, že dítě musí někde trávit čas a něco dělat, po dobu co není ve škole, se k záškoláctví přidružují i další přestupky jako jsou lži, podvody, krádeže, toulání. (Matějček, 2011)

Šikana a extrémní projevy agrese

Šikanu lze dle Vágnerové a kol. (2009, s. 75) vymezit jako *„násilné, ponižující chování jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci, který nemůže ze situace uniknout a není schopen se účinně bránit“*.

Dále sem patří formy agresivního chování, které může být namířeno proti sobě, jako je sebe-poškození a sebetržnění nebo je namířeno proti věcem. (Miovský, 2010)

Rizikové sporty a rizikové chování v dopravě

Tyto projevy chování vymezujeme jako úmyslné, nepřiměřené ohrožování zdraví či života svého nebo druhých v rámci sportu či v dopravě. Jedná se o relativně novou formu rizikového chování a může jít například o aktivity vědomě překračující fyzickou sílu aktéra nebo o tajné závody aut za běžného provozu či řízení pod vlivem psychotropních látek. (Miovský, 2010)

Rasismus a xenofobie

Těmito pojmy označujeme soubor projevů vedoucích k omezení zájmů a práv menšin. Jde o vyznávání rasové nerovnocennosti v jakémkoli smyslu slova a podporování rasové nesnášlivosti a netoleranci vůči menšinám a odlišnostem. (Miovský, 2010)

Negativní působení sekt

Sektou rozumíme určitou ohraničenou sociální skupinu, jejíž členové zastávají stejnou ideologii, prostřednictvím které se skupina vymezuje vůči svému okolnímu prostředí a zároveň dochází k sociální izolaci, manipulaci a dalším extrémním zásahům do soukromí jejích členů. Negativní působení sekt, vnímáme jako soubor psychologických, sociálních, ekonomických, a dalších důsledků jejich působení na jedince. (Miovský, 2010)

Sexuální rizikové chování

Jedná se o takové rizikové chování, které je doprovázeno sexuálními aktivitami ohrožujícími jedince v různých oblastech. Může se jednat o oblasti zdravotních či sociálních rizik, která jedinec podstupuje například během nechráněného pohlavního styku při náhodné známosti, promiskuitní chování, rizikové sexuální praktiky, kombinace užívání návykových látek a rizikového sexu, sexuální zneužívání ve všech jeho formách, zveřejňování intimních fotografií na internetu, atp. (Miovský, 2010)

Prevence v adiktologii

„Za primární prevenci užívání návykových látek považujeme takové aktivity a programy, které jsou úzce zaměřeny právě na oblast užívání a uživatelů návykových látek a rizika s tím spojená.“ (Miovský, 2010, s. 77) Jedná se o všechny aktivity související s užíváním návykových látek, ale také aktivity související s tzv. nelátkovými závislostmi.

Ve zmíněném širším pojetí autor přičleňuje další dvě skupiny, které ale mají pevněji definovaný rámec ve zdravotnictví a vytvářejí samostatné celky:

Spektrum poruch příjmu potravy

Jedná se o poruchy zapříčiněné rizikovými vzorci chování ve vztahu k příjmu potravy, jejichž vznik je většinou spojen s negativním sebehodnocením na základě zkresleného vnímání vlast-

ního těla. Tyto poruchy jsou spojené s velkým množstvím zdravotních, sociálních a psychologických obtíží. (Miovský, 2010)

Okruh poruch a problémů spojených se syndromem CAN

Do této skupiny spadají dle Miovského (2010, s. 78) „*veškeré projevy spojené s následky týrání, zanedbávání či zneužívání (jako jsou například deprivací projevy, výchovné problémy, adaptační problémy, zdravotní a psychické následky, atd.)*. Do této oblasti spadá jak okruh programů zaměřených na prevenci výskytu těchto jevů ve společnosti, tak včasné zachycení jejich projevů včetně odpovídající intervence.“

3.2 Problémové chování

Problémové chování neboli syndrom problémového chování spočívá v tom, že jedinec, který se chová rizikově v jedné oblasti, má tendenci chovat se rizikově i jiných oblastech. Tato propojenost dílčích projevů rizikového chování tvoří problémové chování. Nejčastěji se propojují konzumace alkoholu, kouření cigaret, užívání marihuany, delikventní jednání a předčasné zahájení sexuálního života. (Širůčková in Miovský, 2010)

Typy problémového chování:

Nadměrné upoutávání pozornosti

Nadměrné poutání pozornosti lze za projev problémového chování považovat, pokud přetrvává do školního věku dítěte. Chování, jímž se dítě snaží prosadit v kolektivu, se projevuje častým šaškováním, za kterým většinou stojí pocity méněcennosti a citové i společenské neuspokojení dítěte. (Matějček, 2000)

Negativismus

Pro raný dětský věk je typické období vzdoru a umíněného chování. Přetrvává-li toto období ještě ve školním věku, můžeme hovořit o nerovnoměrném duševním vývoji dítěte. Tento nerovnoměrný duševní vývoj se projevuje jako neschopnost akceptovat normy a požadavky v chování kladené na dítě. Typickými projevy negativismu jsou odmítání názorů autorit, odmítání poslušnosti a odmlouvání. (Vágnerová, 2001)

Lhaní

Lež je pro dítě nástroj, díky kterému unikne z nepříjemné situace, kterou nedokáže vyřešit jinak. Nejčastější dětské lži mývají podobu obranného mechanismu spojeného se zapíráním a omlouváním školních výsledků. Lež je třeba hodnotit vzhledem k vývojové úrovni dítěte. O pravé lži hovoříme tehdy, je-li hlavním motivem úmyslné oklamání a vědomí nepravdy. Špatné je, když dítě lže s úmyslem ublížit někomu druhému a dosáhnout vlastního prospěchu. (Matějček, Dytrich, 1997)

Krádeže

Krádež je charakteristická záměrem v jednání a můžeme o ní hovořit pouze tehdy, jestliže dítě chápe co je to vlastnictví a akceptuje normu chování, která určuje rozdílný vztah k vlastním a cizím věcem. U dětí školního věku můžeme rozlišit několik forem krádeží:

Dítě bere doma věci nebo peníze, které potom rozdává nebo za ně kupuje něco druhým dětem. Dítě si tímto jednáním získává zájem a přízeň ostatních a vidíme za ním neuspokojení v oblasti sociálních vztahů.

Dítě bere doma peníze a kupuje za ně věci pro sebe. Nejčastěji se jedná o věci k jídlu, různé pamlsky a sladké nápoje, kterých většinou nakoupí mnohem větší množství, než může sníst a vypít. Méně časté je kupování si hraček a ještě vzácnější je pořizování jiných cennějších věcí. Jedná se o projev náhradního uspokojování na nižší úrovni za neuspokojení v citové oblasti.

Dítě doma krade peníze na základě touhy mít něco, co je v očích rodičů nesmyslné. Dle názoru rodiče, je věc pod vývojovou úrovní dítěte.

Krádeže v partě nebo pro partu. Jedná se o děti středního nebo staršího školního věku a kradou na základě přijetí pseudonorem dané skupiny a snahy držet krok s ostatními. Většinou se jedná o krádeže v supermarketech, krádeže cigaret nebo peněz na ně. Mnohdy tak činí pod nátlakem starších jedinců, kterým se snaží vyrovnat.

Kleptomanie, která se řadí mezi neurotické projevy a jde o neodolatelné puzení něco vzít. Je ojedinělá u dospělých, o to víc u dětí.

Zmíněné kategorie se mohou navzájem kombinovat, jejich hranice jsou neostré a mají různé mezistupně. (Matějček, 2011)

Čachrování

Tento pojem můžeme chápat jako všelijaké formy vyměňování, směňování, obchodování, půjčování věcí bez přehledu co a komu, spojené s drobnými podvody a víceméně i krádeží. (Matějček, 2011)

Útěky

Můžeme diferencovat dvě formy útěků:

Útěky jako impulzivní zkratkové jednání – při různé motivaci dítěte pro útěk je společným rysem náhlé rozhodnutí. Dítě pocítí touhu uniknout před hrozící nepříjemností.

Útěky víceméně připravované a plánované – nejčastěji se jedná o akt „pomsty“ či vzdoru vůči dosavadním vychovatelům. Útěk má cíl a většinou se jedná o osobu, od které dítě čeká přijetí a dokonce i pochopení. Může se jednat o rozvedeného otce či matku, babičku, atp. (Matějček, 2011)

Toulání

Toulání je typické opouštěním domova na delší dobu a je to projev nedostatečné citové vazby k dysfunkčnímu zázemí a lidem, na němž dítěti nezáleží nebo je dokonce odmítá. Toulání narůstá s věkem a bývá spojeno s dalšími typy poruchového chování jako prostředky k zajištění živobytí. Toulaví jedinci mnohdy kradou a prostituuji a je dost pravděpodobné, že se uchýlí k užívání drog nebo pití alkoholu. (Vágnerová, 2005)

Projevy fyzické a verbální agrese

Lidé mají vrozené dispozice k asertivnímu, resp. až k agresivnímu jednání, tyto vlohy nejsou u všech lidí stejné. Agresoři většinou nepocítují za své neohleduplné chování vinu, nedokáží sympatizovat a vcítit se do jiných lidí. Jsou bezohlední, bezcitní a otrlí. Agresivní jednání může mít různý objekt, může jít o ničení věcí (vandalismus), nebo o agresi zaměřenou vůči živým bytostem. (Vágnerová, 2005)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DESIGN VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V rámci praktické části bakalářské práce jsem si stanovila následující výzkumný problém: **Dítě s rizikovým a problémovým chováním ve skautingu**. Tuto problematiku jsem si zvolila proto, že rizikové a problémové chování u dětí je aktuální problém naší doby a potýkají se s ním nejen učitelé ve školách, ale i vedoucí volnočasových aktivit. Vzhledem k mé osobní zainteresanosti jsem si jako volnočasovou aktivitu zvolila skaut.

Výzkumný soubor základní tvoří všichni činovníci ve skautingu na území České republiky. Pro potřeby bakalářské práce byli vybráni činovníci skautských oddílů ve Zlíně. Výzkumný soubor výběrový byl vytvořen na základě záměrného výběru.

4.1 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumnou otázku jsem formulovala na základě stanoveného výzkumného problému. Na tuto otázku bude odpovídat dotazníkové šetření, které blíže popíši v technikách sběru dat.

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké jsou znalosti a zkušenosti činovníků na rizikové a problémové dítě ve skautingu?

Dílní výzkumné otázky byly stanoveny následovně:

- Jaké jsou znalosti činovníků o rizikovém a problémovém chování dětí a mládeže?
- Jaké jsou zkušenosti činovníků s rizikovým a problémovým chováním dětí a mládeže?

4.2 Výzkumné cíle

V ohledu formulovaných výzkumných otázek uvádím cíle praktické části. Hlavním výzkumným cílem je zjištění, jaké jsou znalosti, zkušenosti a názory respondentů na postavení rizikového a problémového dítěte ve skautingu. Dílní výzkumné cíle jsou v souladu s výzkumnými otázkami.

Dílčí výzkumné cíle:

- zjištění znalostí činovníků o rizikovém chování dětí a mládeže,
- zjištění znalostí činovníků o problémovém chování dětí a mládeže,
- zjištění zkušeností činovníků o rizikovém chování dětí a mládeže,
- zjištění zkušeností činovníků o problémovém chování dětí a mládeže,

4.3 Technika sběru dat a metody analýzy

Za techniku sběru dat bylo zvoleno dotazníkové šetření. Dotazník uvádím níže. Tento dotazník tvoří jak otevřené, tak uzavřené otázky, kdy u otevřených otázek jsou respondenti tázáni na své zkušenosti a názory a u otázek uzavřených na znalosti z oblasti rizikových a problémových dětí a mládeže. Dotazníkové šetření bude analyzováno za pomoci popisné statistiky.

Vzorový dotazník:

Milé rádkyně, milý rádcové, oddílové vůdkyně a vůdcové,

chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Jsem studentka speciální pedagogiky na Univerzitě Palackého v Olomouci a dotazník je součástí mé bakalářské práce. Prosím Vás o pravdivé vyplnění dotazníku. Instrukce k vyplňování naleznete u jednotlivých otázek.

Předem Vám mnohokrát děkuji. Šuchmová Stanislava (Čiky)

Věk:

Pohlaví:

1. Setkali jste se někdy ve své družině, oddíle s dítětem s rizikovým či problémovým chováním? (Označte „tučně“)

- ano
- ne

Pokud ano, uveďte:

.....
.....
.....

2. Věděli byste jak pracovat s dítětem s rizikovým a problémovým chováním? (Označte „tučně“)

- ano
- ne

Pokud ano, napište jak:

.....
.....
.....

3. Jak by jste postupovali, pokud by jste zjistili, že některý z Vašich členů chodí za školu?

.....
.....
.....

4. Setkali jste se někdy s šikanou ve skautu? (Označte „tučně“)

- ano
- ne

Pokud ano, popište situaci:

.....
.....
.....

5. Jak byste postupovali při řešení šikany?

.....
.....
.....

6. Znáte pojem rasismus? (Označte „tučně“)

- ano
- ne

7. Setkali jste se někdy s projevy rasismu ve skautské družině, oddíle? (Označte „tučně“)

- ano
- ne

8. Jak byste postupovali při řešení rasismu ve Vaší družině, oddíle?

.....
.....
.....

9. Setkali jste se někdy ve Vaší družině, oddíle s členem, který by jevil známky zanedbávaného, zneužívaného či týraného dítěte? (Označte „tučně“)

- ano
- ne

10. Jak byste se zachovali, kdyby se Vám takové dítě v družině, oddíle objevilo?

.....
.....
.....

11. Setkali jste se někdy ve Vaší družině, oddíle se situací kdy jste museli řešit krádež? (Označte „tučně“)

- ano
- ne

Pokud ano, popište situaci:

.....
.....
.....

12. Jak byste krádež vyšetřovali?

.....
.....
.....

13. Jak byste postupovali při práci s jedincem, který kradl?

.....
.....
.....

14. Měli jste někdy v družině, oddíle člena, který Vám připadal nadměru agresivní? (Označte „tučně“)

- ano
- ne

Pokud ano, jak se jeho chování projevovalo?

.....
.....
.....

15. Jak by vypadala Vaše práce s členem, který by měl nadměrné projevy agrese?

.....
.....
.....

16. Na stupnici 1 – 5 (1 = znám výborně, 2 = znám velmi dobře, 3 = znám dobře, 4 = znám uspokojivě, 5 = znám nedostatečně) vyznačte, jak znáte dané rizikové nebo problémové chování.

Rizikové a problémové chování	1	2	3	4	5
Záškoláctví					
Šikana					
Rizikové sporty					
Rasismus					
Sexuální rizikové chování					
Poruchy příjmu potravy					
Nadměrné upoutávání pozornosti					
Lhaní					
Krádeže					
Toulání					
Útěky					
Projevy fyzické a verbální agrese					

17. Měli byste zájem o školení, přednášku z oblasti rizikového a problémového chování?

- ano
- ne

5 ANALÝZA DAT

V rámci kvantitativního výzkumného šetření bylo osloveno 67 respondentů, kteří působí ve skautingu. Dotazníky byly rozeslány elektronickou formou, kdy jejich návratnost byla 49,3 %. Mnozí respondenti mne kontaktovali, že dotazník je příliš dlouhý a vyžaduje větší množství času. To považuji za výzkumné omezení, které se vyskytlo. Nakonec bylo sesbíráno a analyzováno 33 dotazníků. Jelikož se jedná o nízký počet sesbíraných dat, použila jsem neparametrickou statistiku pro ověření, zdali mezi získanými údaji existuje statisticky významný rozdíl. Tím zvyšuji spolehlivost výzkumu. Za neparametrický test byl zvolen Test dobré shody Chí-kvadrát, kdy na základě 0,05 hladině významnosti a vypočtených stupních volnosti posuzuji, zdali přijmu nebo zamítnu nulovou hypotézu, která předpokládá, že mezi daty neexistuje statisticky významný rozdíl. V rámci tohoto testu jsem postupovala dle publikace *Metody pedagogického výzkumu* od Chrásky (2007).

Pohlavní a věková stratifikace respondentů

Pohlaví	Pozorovaná četnost	Průměrný věk
muž	11	21
žena	22	20
celkem	33	

Výzkumu se účastnilo 33 respondentů, konkrétně 11 mužů a 22 žen. Výzkumný soubor měl průměrný věk 20,5, z toho ženy měly v průměru 20 let a muži 21 let. Pro upřesnění věku respondentů uvádím nejnižší a nejvyšší věk u mužů i žen.

Muži: <16;26> Nejmladším respondentem byl 16letý skautský činovník, který vede družinu pouze krátkou dobu (1 rok) a i z jeho odpovědí bylo patrné, že se doposud nesetkal s problémovým nebo rizikovým chováním svých svěřenců. Oproti tomu nejstarší, 26letý skautský činovník v dotazníku uvedl rozsáhlé zkušenosti s požadavkem na rozšíření odborných znalostí, které se vztahují k dané problematice. Tuto samou tendenci jsem spatřila i u žen, kdy nejmladší žena dotazníkovým šetřením oslovená měla 16 let a nejstarší 24 let. Minimální a maximální věková hranice: <16;24>.

5.1 Znalosti činovníků skautingu o rizikovém a problémovém chování

Tato podkapitola se zaměří na zodpovězení výzkumné otázky, kterou jsem formulovala následovně: **Jaké jsou znalosti činovníků o rizikovém a problémovém chování dětí a mládeže?** Pro zodpovězení této otázky byly určeny položky v dotazníku: 2, 6, a převážně otázka č. 16. Otázka č. 16 byla zařazena na konec dotazníku, aby respondenty v otevřených otázkách nenaváděla uvádět odpovědi z výčtu projevů rizikového a problémového chování. Respondenti byli dotazováni nejen na subjektivní hodnocení znalostí, ale rovněž na další přidružené aspekty, jako je například postup při řešení šikany, postup při řešení krádeží, metody eliminace agresivního chování atd. Tyto přidružené aspekty budou spolu se znalostmi vyhodnoceny v této části analýzy dat.

Jak jsem již uvedla, je důležité, abychom v této podkapitole brali v potaz výzkumné omezení, a to **subjektivní hodnocení znalostí**, kdy respondentům nebyl předložen didaktický test z důvodu jejich neochoty osobního setkání.

V rámci této podkapitoly prvotně uvedu znalosti respondentů o problematice rizikového a problémového chování a následně se zaměřím na jejich znalosti o konkrétních typech rizikového a problémového chování.

Souhrnné znalosti

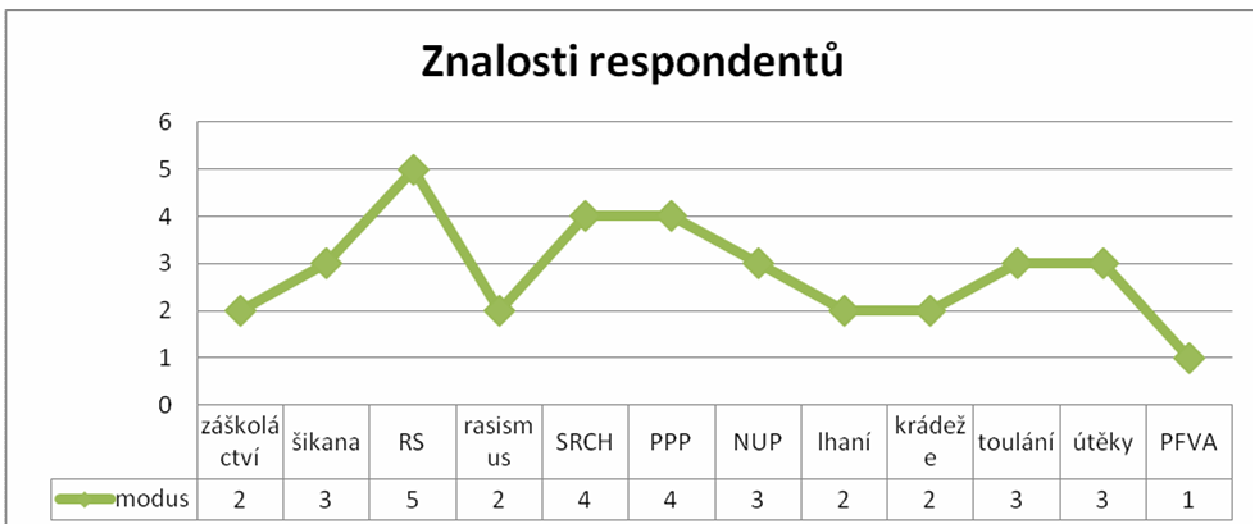
Souhrnné znalosti ověřovala otázka č. 16, kdy měli respondenti na stupnici od 1 do 5 určit, zdali znají uvedené pojmy. Pro stupnici od 1 do 5 jsem se inspirovala klasifikací ve vzdělávání, kdy 1 = výborná úroveň znalostí, 2 = velmi dobrá úroveň znalostí, 3 = dobrá úroveň znalostí, 4 = uspokojivá úroveň znalostí, 5 = nedostatečná úroveň znalostí.

Nyní uvedu tabulku, která uvádí nejčastější hodnoty označených odpovědí. Pro vyhodnocení tedy používám zobrazení modusu z pozorovaných četností.

Rizikové a problémové chování	1	2	3	4	5
Záškoláctví					
Šikana					
Rizikové sporty (RS)					
Rasismus					
Sexuální rizikové chování (SRCH)					
Poruchy příjmu potravy (PPP)					
Nadměrné upoutávání pozornosti (NUP)					
Lhaní					
Krádeže					
Toulání					
Útěky					
Projevy fyzické a verbální agrese (PFVA)					

Na základě této tabulky můžu konstatovat, že respondenti hodnotí své znalosti následovně.

- **výborná úroveň** znalostí z oblasti projevů fyzické a verbální agrese,
- **velmi dobrá úroveň** znalostí z oblasti záškoláctví, rasismu, lhaní a krádeží,
- **dobrá úroveň** znalostí z problematiky šikany, nadměrného upoutávání pozornosti, toulání a útěků,
- **dostatečná úroveň** znalostí z oblasti sexuálního rizikového chování a poruch příjmu potravy,
- **nedostatečná znalost** problematiky rizikových sportů.

Pro celkové zhodnocení znalostí jsem vypočítala **průměr 2,83**, což znamená, že v komplexním posouzení respondenti znají rizikové a problémové chování na dobré úrovni. To dokládají výpovědi respondentů na otevřené otázky, které byly součástí dotazníku. V nich jsem se převážně ptala, jak by respondenti postupovali, pokud by se vybrané rizikové a problémové chování vyskytlo v jejich oddíle. Vyhodnocení uvádím níže.

Postup řešení rizikového a problémového chování ve skautingu

Na úvod jsem se respondentů dotázala, zdali znají postupy práce s rizikovým a problémovým dítětem. Na tuto skutečnost byli dotazováni otázkou č. 2 v dotazníku. Pro ověření této znalosti a existence/neexistence rozdílu mezi daty jsem použila Test dobré shody Chí-kvadrát.

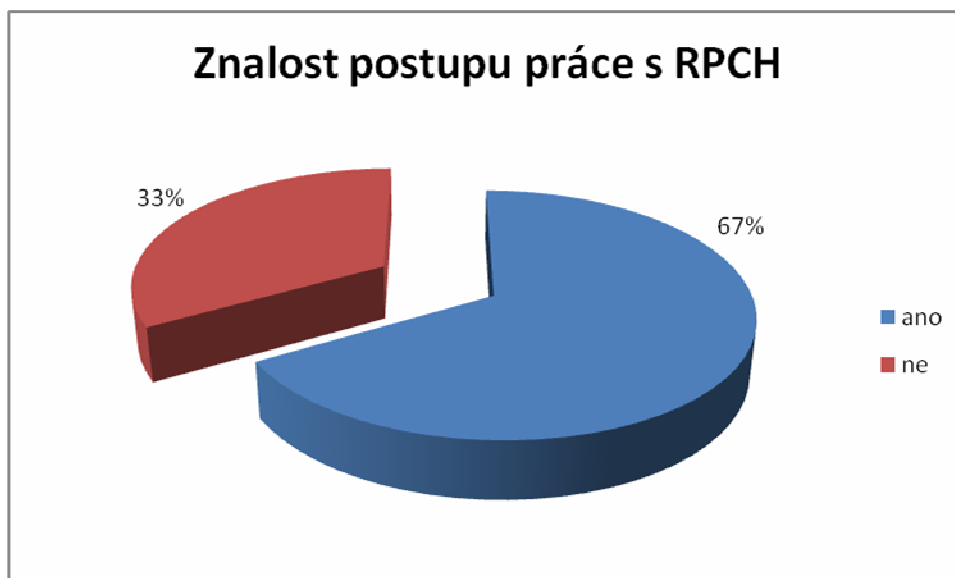
H_0 : Mezi pozorovanými četnostmi neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi pozorovanými četnostmi existují statisticky významné rozdíly.

Znalost postupu práce s rizikovým a problémovým dítětem	Pozorovaná četnost	Očekávaná četnost	$(P-O)^2/O$
ano	22	16,5	1,833333
ne	11	16,5	1,833333
celkem	33	33	3,666667

$$X^2_{0,05}(1) = 3,841 > x^2 = 3,667$$

Z důvodu výše uvedeného vztahu přijímám nulovou hypotézu, kdy konstatuji, že mezi daty neexistují statisticky významné rozdíly. To můžeme interpretovat i již zjištěnou skutečností, že respondenti hodnotí své znalosti ve stupni dobré úrovně. Jsou tedy respondenti, kteří znají postup práce s rizikovým a problémovým dítětem, a kteří nikoliv.

Graf znázorňuje, že 67 % respondentů subjektivně hodnotí své znalosti z oblasti postupu práce s rizikovým a problémovým chováním formou ano, tedy znám je. 33 % respondentů uvedlo, že tuto problematiku neznají.

Respondenti, kteří uvedli ano, byli dotázáni, zdali by dokázali uvést metody práce s problémovým nebo rizikovým dítětem. Mezi nejčastější odpovědi patřilo:

- zvýšení pozornosti věnované dítěti,
- individuální rozhovor s dítětem,
- kontakt rodičů,
- tresty,
- jasné vymezení hranic.

Dotazník obsahoval další otázky, které dotazovaly na postup řešení ve vybraných typech rizikového a problémového chování, konkrétně se jednalo o: krádeže, záškoláctví, šikanu, syndrom CAN, rasismus a agresivní projevy chování. Postupy řešení vyhodnotím ve formě tabulky, která byla sestavena na základě analýzy a kategorizace odpovědí respondentů.

Rizikové a problémové chování	Postup řešení
Krádeže	<ul style="list-style-type: none"> - apel na skupinu pro osobní přiznání - rozhovor s využitím otevřených otázek - kolektivní trest - promluva s „podezřelým“
Šikana	<ul style="list-style-type: none"> - skupinový / individuální rozhovor - rozhovor s agresorem - kontaktování rodičů - vyloučení člena
Záškoláctví	<ul style="list-style-type: none"> - kontaktování rodičů - individuální rozhovor - kontaktování odborníků - motivace dítěte k docházení do školy
Rasismus	<ul style="list-style-type: none"> - vysvětlení pojmů kulturní a rasová rozdílnost - individuální rozhovor - odborná přednáška - pozitivní nálepkování národností, menšin atd.
Syndrom CAN	<ul style="list-style-type: none"> - kontaktování odborníků (OSPOD, policie) - kontaktování rodičů - kontaktování oddílové rady
Agrese	<ul style="list-style-type: none"> - jasné vymezení hranic - nadměrné zapojení do sportovních aktivit - individuální rozhovor - zjištění faktorů vyvolávajících agresi a jejich eliminace - vytvoření programu vybití agrese - využívání metod relaxace a zklidnění - kontaktování rodičů

Výše uvedené postupy, které respondenti uváděli, jsou v mnohých bodech v souladu s dosavadním poznáním uvedeným v odborné literatuře. Jejich vymezení nalezneme například v knihách a učebních textech: Hutyrová: Etopedie pro výchovné pracovníky (2006), Říčan a Janošová: Jak na šikanu (2010), Martínek: Agresivita a kriminalita školní mládeže (2009) a mnohé další.

Aktuálně jsem zodpověděla první výzkumnou otázku, tedy jaké jsou znalosti respondentů o rizikovém a problémovém chování. Můžu tedy konstatovat, že jejich znalosti jsou, dle jejich subjektivního hodnocení, dobré. Avšak v mnohých otázkách nemají jasno. Vypovídá o tom například odpověď 16letého činovníka: „něco málo vím, ale člověku nové rady, tipy a triky vždy pomůžou. Rozhodně nemůžu říct, že bych si bez jakýkoliv potíží s tímto členem poradil.“ Podobné výpovědi se v dotazníku objevovali často.

Nyní se však zaměříme na druhou otázku výzkumného šetření a to: Jaké jsou zkušenosti činovníků s rizikovým a problémovým chováním dětí a mládeže? Tato otázka mě zajímala z toho důvodu, že na základě zkušeností chci zjistit, zdali se rizikové a problémové chování ve skautingu vyskytuje a do jaké míry se s ním činovníci setkávají. Jednalo se nám o osobní zkušenosti, nikoliv zkušenosti zprostředkované.

5.2 Zkušenosti činovníků s rizikovým a problémovým chováním

Aktuálně uvedu vyhodnocení zkušeností činovníků skautingu s rizikovým chováním. S tím souvisí i výzkumná otázka, kterou jsem si na začátku stanovila, a to: **Jaké jsou zkušenosti činovníků s rizikovým a problémovým chováním dětí a mládeže?**

H_0 : Mezi pozorovanými četnostmi neexistují statisticky významné rozdíly.

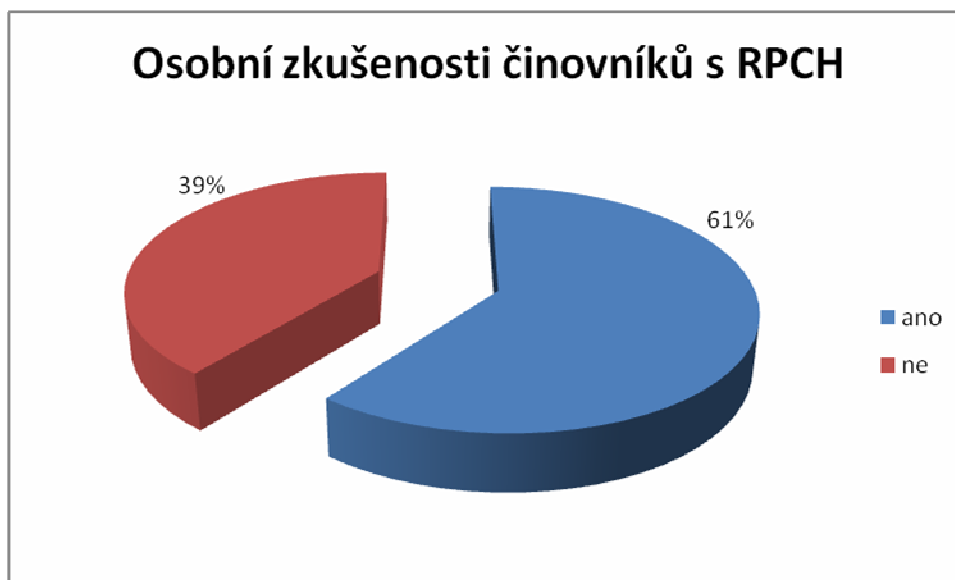
H_A : Mezi pozorovanými četnostmi existují statisticky významné rozdíly.

Osobní zkušenost s rizikovým a problémovým chováním ve skautingu	Pozorovaná četnost	Očekávaná četnost	$(P-O)^2/O$
ano	20	16,5	0,742424
ne	13	16,5	0,742424
celkem	33	33	1,484848

$$X^2_{0,05}(1) = 3,841 > x^2 = 1,485$$

Vypočtené $\chi^2 = 1,485$ posuzuji na hladině významnosti 0,05 a stupních volnosti 1. Proto přijímám nulovou hypotézu a konstatuji, že mezi daty neexistuje statisticky významný rozdíl. To znamená, že nemůžu jednoznačně říci, že se ve skautingu rizikové a problémové chování vyskytuje.

Pro efektivní vyhodnocení dat uvádím grafické znázornění odpovědí respondentů na danou otázku, která zjišťovala osobní zkušenosti respondentů s rizikovým a problémovým chováním ve skautingu. Otázka byla zaměřena obecně, avšak další otázky v dotazníku již zkoumají zkušenosti respondentů s konkrétními projevy rizikového a problémového chování.

39 % respondentů uvedlo, že nemá osobní zkušenosti s projevy rizikového a problémového chování ve skautingu a 61 % respondentů se s rizikovým a problémovým chováním setkala.

Na tuto otázku navazovala otevřená otázka, ve které jsem se respondentů ptala, s jakými projevy rizikového a problémového chování se respondenti nejčastěji setkávají. Respondenti uvedli následující:

- hyperaktivita – osobní zkušenost s hyperaktivitou dítěte má 10 respondentů,
- šikana – osobní zkušenost s šikanou ve skautingu má 9 respondentů,
- sebepoškozování – osobní zkušenost se sebepoškozováním svěřenců má 6 respondentů,
- dále respondenti uváděli například: lhaní, vulgární vyjadřování, upoutávání pozornosti, krádeže nebo neuznávání autority.

Zkušenosti činovníků s šikanou

Otázka č. 4 v dotazníku zkoumala, zdali mají činovníci skautingu zkušenosti s šikanou. Pro ověření dat opět použiju Test dobré shody Chí-kvadrát, kdy si na úvod stanovuji nulovou a alternativní statistickou hypotézu.

H_0 : Mezi pozorovanými četnostmi neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi pozorovanými četnostmi existují statisticky významné rozdíly.

Osobní zkušenost s šikanou	Pozorovaná četnost	Očekávaná četnost	$(P-O)^2/O$
ano	9	16,5	3,409091
ne	24	16,5	3,409091
celkem	33	33	6,818182

$$X^2_{0,05}(1) = 3,841 > x^2 = 6,81$$

Na základě vypočítaného chí a testového kritéria na hladině významnosti 0,05 a stupních volnosti 1 zamítám nulovou hypotézu, která předpokládala neexistenci vztahu mezi pozorovanými četnostmi. Na základě daného přijímám hypotézu alternativní - mezi daty existují statisticky významné rozdíly. Proto můžu konstatovat, že činovníci nemají zkušenosti s šikanou ve skautingu.

73 % respondentů uvedlo, že zkušenost s šikanou ve skautingu nemá. To můžeme odůvodnit posláním skautingu, který apeluje na přátelské vztahy ve skupině, dodržování skupinových norem a principů, které byly od doby vzniku skautingu vytvořeny. 27 % respondentů (9 respondentů) však uvedlo, že tuto zkušenost má a pokud danou skutečnost uvedli, byli dotázáni na způsob projevu šikany. Respondenti uvedli, že se nejčastěji projevuje slovní šikana a to

převážně ze strany starších dětí, které skaut navštěvují již řadu let, vůči dětem, které skaut začali navštěvovat. Jedná se převážně o slovní urážky, postrkování a zadávání podřadných úkolů.

Zkušenosti činovníků s krádežemi v oddíle

Dané zjišťovala otázka č. 11 v dotazníku. Ptala se, zdali mají oslovení respondenti zkušenosti s krádežemi ve skautingu.

H_0 : Mezi pozorovanými četnostmi neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi pozorovanými četnostmi existují statisticky významné rozdíly.

Osobní zkušenost s krádežemi ve skautingu	Pozorovaná četnost	Očekávaná četnost	$(P-O)^2/O$
ano	7	16,5	5,469697
ne	26	16,5	5,469697
celkem	33	33	10,93939

$$X^2_{0,05}(1) = 3,841 > x^2 = 10,9$$

Na základě vypočítaného chí zamítám nulovou hypotézu a potvrzuji hypotézu alternativní: mezi daty existují statisticky významné rozdíly. Můžu tedy konstatovat, že činovníci převážně nemají zkušenosti s krádežemi ve skautském oddílu.

Graf vyhodnocuje odpovědi respondentů v procentech. 79 % uvedlo, že nemají zkušenosti s krádežemi ve skautingu, avšak 21 % se s tímto rizikovým chováním již setkalo. Pokud respondenti uvedli, že zkušenost mají, byli dotázáni, o jaké krádeže se jednalo. Nejčastěji se

tedy jednalo, dle výpovědí respondentů, o krádeže finančního obnosu nebo drobných potravin (sladkosti atd.).

Zkušenosti činovníků s rasismem

Otázka č. 6 zkoumala, zdali mají respondenti zkušenosti s rasismem a projevy rasistického chování ve svém oddíle. Respondenti uvedli, že zkušenosti s rasismem nemají. To znázorňuje i doplňující tabulka, která zobrazuje pozorované četnosti. Na základě nulové četnosti u odpovědi ano nemůžeme počítat Test dobré shody Chí-kvadrát.

Osobní zkušenost s rasismem ve skautingu	Pozorovaná četnost
ano	0
ne	33
celkem	33

Skutečnost, že se činovníci s rasismem nesečkali, můžeme zhodnotit tím, že základním principem ve skautingu je rovný přístup. I přesto však nemůžeme v dnešní multikulturní společnosti očekávat, že tato problematika nebude časem aktuální. Dle mého názoru je proto důležité, aby činovníci o této problematice měli základní povědomí a dokázali řešit tento problém, pokud v jejich oddíle nastane. Konkrétní znalosti o řešení rasistických projevů jsme uvedli v předcházející kapitole. Respondenti pojem rasismus znají a subjektivně hodnotí, že by dokázali s projevy rasismu v oddíle pracovat a to nejčastěji uváděnou metodou přednášky o kulturních a rasových rozdílech.

Zkušenosti činovníků se syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Činovníci se s touto problematikou ve skautingu nesečkali, stejně jak tomu bylo u rasismu. Všech 33 respondentů uvedlo, že syndrom CAN se ve skautu neobjevil. Pro nulovou četnost odpovědi ano opět nevyužívám Test dobré shody Chí-kvadrát a tabulkou četností dokládám skutečnost, kterou jsem výše popsala.

Osobní zkušenost se syndromem CAN	Pozorovaná četnost
ano	0
ne	33
celkem	33

Otázkou v rámci této problematiky však zůstává, zdali činovníci dovedou rozpoznat, zda se jedná o dítě, které je týrané, zneužívané nebo zanedbávané. Tato otázka vystoupila až po ukončení výzkumného šetření, proto pro mě zůstane podnětem pro případná další výzkumná šetření v tomto tématu.

Zkušenosti činovníků s agresivním chováním ve skautingu

Poslední otázka zkoumající zkušenosti činovníků byla zaměřena na agresivní chování, tedy zdali se s ním respondenti již ve svém oddíle setkali.

H_0 : Mezi pozorovanými četnostmi neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi pozorovanými četnostmi existují statisticky významné rozdíly

Osobní zkušenost s agresivním chováním ve skautingu	Pozorovaná četnost	Očekávaná četnost	$(P-O)^2/O$
ano	3	16,5	11,04545
ne	30	16,5	11,04545
Celkem	33	33	22,0909

$$X^2_{0,05}(1) = 3,841 > x^2 = 22,1$$

Pro ověření statické významnosti dat jsem opět použila Test dobré shody Chí-kvadrát, kdy testové kritérium bylo zvoleno na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 1. Vypočítaná hodnota chí je větší než testové kritérium, proto zamítám nulovou hypotézu a můžu říci, že mezi daty existuje statisticky významný rozdíl. Na základě toho můžu konstatovat, že zkušenosti činovníků s agresivním chováním ve skautingu jsou nízké. Respondenti, kteří se s agresivním chováním setkali, uváděli, že nejčastějším projevem byly výbuchy vzteku, výhružky a fyzická agrese.

Procentuální vyjádření zkušeností činovníků s agresivním chováním ukazuje výše uvedený graf. 91 % činovníků se během svého působení ve skautu nesetkalo s agresivním chováním dětí a mládeže. Pouze 9 % uvedlo, že se s tímto projevem rizikového a problémového chování setkalo.

6 SOUHRNNÁ INTERPRETACE DAT

V praktické části bakalářské práce jsem zkoumala, jaké jsou znalosti a zkušenosti činovníků skautingu s rizikovým a problémovým chováním. Na úvod, v designu výzkumu, jsem si zvolila dvě výzkumné otázky, které byly zodpovězeny při analýze výzkumných dat. Pro konkrétní interpretaci zde však uvádím, co bylo výzkumným šetřením konkrétně zjištěno:

- Činovníci skautingu hodnotí své znalosti o problémovém a rizikovém chování na dobré úrovni. Některé konkrétní projevy problémového a rizikového chování znají lépe (agrese) a u jiných hodnotí své znalosti nedostatečně (rizikové sporty).
- Činovníci skautingu ve své činnosti nejčastěji setkávají s následujícími projevy rizikového a problémového chování: krádeže, šikana, agresivní chování. Naopak se doposud neseťkali s projevy rasismu nebo syndromu CAN.
- Celkově činovníci vypověděli, že se s problémovým a rizikovým chováním již setkali (20 respondentů), a že tuto problematiku znají (22 respondentů).

Poslední otázku, která byla uvedena v dotazníku, zařazuji až do souhrnné interpretace dat, a to z toho důvodu, že jsem se respondentů doplňkově ptala, zdali by uvítali přednášku, která by je více obeznámila s touto problematikou a seznámila je s postupy řešení problému. Odpovědi respondentů znázorňuje níže uvedená tabulka a graf.

H_0 : Mezi pozorovanými četnostmi neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi pozorovanými četnostmi existují statisticky významné rozdíly.

Zájem o rozšíření vědomostí o problematice rizikového a problémového chování	Pozorovaná četnost	Očekávaná četnost	(P-O) ² /O
	ano	25	16,5
ne	8	16,5	4,378788
celkem	33	33	8,757576

$$X^2_{0,05}(1) = 3,841 > x^2 = 8,76$$

Z vypočtené hodnoty chí, v porovnání s kritickou hodnotou můžu říci, že respondenti vyjádřili zájem o rozšíření si vědomostí o problematice rizikového a problémového chování.

Grafické znázornění zobrazuje procentuální hodnoty četnosti odpovědí na danou otázku.

76 % respondentů uvedlo, že by měli zájem o rozšíření si znalostí z oblasti rizikového a problémového chování. Pouze 24 % uvedlo, že o jejich rozšíření nemá zájem.

Z praktické části pro mne vyplývá podnět, a to vytvořit návrh odborné přednášky, která by se zaměřila na rozvoj znalostí a dovedností činovníků z problematiky rizikového a problémového chování. To bude náplní další kapitoly.

Na závěr praktické části bych chtěla zhodnotit, že bylo dosaženo všech cílů, které jsem si na úvod praktické části stanovila. Zjistila jsem, jaké jsou znalosti respondentů o problémovém a rizikovém chování a rovněž jsem zjistila, jaké mají zkušenosti. S těmito informacemi budu nadále pracovat při sestavování doporučení.

7 DOPORUČENÍ

Na závěr své bakalářské práce doporučuji vytvořit seminář/přednášku, která bude určena pro činovníky skautingu a bude se zaměřovat na rozšíření jejich znalostí a dovedností z oblasti rizikového a problémového chování. V této kapitole popíšu cíl semináře, obsah semináře a vyučovací metody.

Název semináře: Rizikové a problémové chování ve skautingu

Cílová skupina: činovníci skautingu bez věkového omezení

Cíl semináře: cílem semináře bude zvýšit úroveň znalostí činovníků skautingu o rizikovém a problémovém chování, pomocí metod vyučování simulovat možné situace, ve kterých se činovník může ocitnout, a tím rozvíjet schopnost řešit problémy.

Obsah semináře: v úvodu semináře budou činovníci seznámeni se základními pojmy: rizikové chování, problémové chování, krádeže, záškoláctví, šikana, verbální a fyzické projevy agrese a s dalšími pojmy vztahujícími se k tématu. Předávání teoretických znalostí pokládám za velmi důležité a to z toho důvodu, aby činovníci dokázali identifikovat, o jaké rizikové a problémové chování se jedná. To bude součástí prvního bloku. Činovníci budou obeznámeni nejen se základními pojmy, ale i s přidruženými principy, modely a teoriemi, které jsou nedílnou součástí této problematiky. Druhá část bude zaměřena na zkušenostní výcvik, kdy bych, pomocí aktivizujících metod, mohla zvýšit schopnost činovníků řešit problémy. Tyto metody budou popsány v části vyučovací metody.

Vyučovací metody: mezi základní vyučovací metody, které by měly být zařazeny do semináře, jsou metody: inscenační, situační, diskusní metody, metody heuristické a jiné.

Časové dotace semináře: seminář by probíhal jeden měsíc, vždy jeden den v týdnu 2 hod. První hodina by byla určena pro teoretické ukotvení a ve druhé hodině by byl realizovaný zkušenostní výcvik.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem dosáhla cílů, které jsem si na úvod stanovila. Primárním cílem bylo zmapovat problematiku rizikového a problémového chování, skautingu, integrace a inkluze. Tohoto cíle jsem dosáhla za pomoci studia odborné literatury, její analýzy a zhodnocení dosa-
vadního poznání.

Sekundární cíl bakalářské práce byl stanoven v rámci praktické části. V té jsem, za pomoci kvantitativně pojatého výzkumného šetření zjišťovala, jaké jsou znalosti a zkušenosti skautských činovníků v otázce problematiky rizikového a problémového chování dětí a mládeže v jejich oddílech. K tomuto výzkumnému šetření byl použit dotazník, který tvořily jak uzavřené, tak otevřené otázky. Bylo osloveno celkem 67 respondentů, z nichž téměř polovina byla ochotna dotazník vyplnit. Pro ověření zda mezi získanými údaji existuje statisticky významný rozdíl, jsem použila neparametrickou statistiku.

Na závěr bych ještě jednou chtěla shrnout výstupy, které jsem zjistila. Respondenti, kteří byli osloveni, mají dobré znalosti z oblasti rizikového a problémového chování dětí a mládeže. Tyto znalosti však doporučuji, pro další výzkumné šetření, ověřit didaktickým testem. Tento didaktický test by mohl být respondentům předložen na začátku semináře, který doporučuji jako praktický výstup. Tím bych nejen rozšířila výzkumné šetření o další dimenzi, ale zároveň bych na základě tohoto zjištění mohla cíleněji vytvořit teoretické i aktivizační zakotvení semináře. Doporučení semináře jsem vytvořila i proto, jelikož je z dotazníku patrné, že respondenti se s rizikovým a problémovým chováním ve skautingu setkávají. Není to častým jevem, avšak ojedinělé projevy musíme brát v potaz. V rámci dotazníkového šetření byli i respondenti dotázáni, zdali by o takovýto seminář měli zájem. Mnoho z nich (25 respondentů) odpovědělo, že by měli zájem o vzdělávací aktivitu, která by je s problematikou obeznámila podrobněji.

V rámci svého výzkumného šetření si jsem vědoma mnohých výzkumných omezení, například nízký počet respondentů, nemožnost použití didaktického testu nebo nízké návratnosti dotazníků. Eliminování těchto výzkumných omezení a položení nových výzkumných otázek souvisejících s problematikou projevů rizikového a problémového chování ve skautingu pokládám jako inspiraci pro další výzkumná šetření. Zároveň mi vyplývá otázka efektivity navrženého semináře, což rovněž pokládám za podnět pro možné výzkumné zpracování.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. AINSCOW, M., BOOTH, T. 2007. *Ukazatel inkluze*. Přel. Hana ČECHOVÁ, Daniela ZÍTKOVÁ. Praha: Rytmus o. s., ISBN: 80-903598-5-X.
2. BADEN – POWEL, R. 2006. *Na pomoc skautským vůdcům*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, ISSN: 1210-9827.
3. BERBERICHOVÁ, CH., LANG, G. 1998. *Každé dítě potřebuje speciální přístup*. Přel. Stanislav KOSTIHA. Praha: Portál. Přeloženo z: All children are speciál. ISBN: 80-7178-144-4.
4. BLAŽÍČKOVÁ, J. 2009. *Integrace dětí se speciálními potřebami do skautských oddílů Olomouckého kraje*. Olomouc. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta.
5. CHRÁSKA, M. 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, ISBN: 978-80-247-1369-4.
6. JESENSKÝ, J. 1998. *Integrace – znamení doby*. Praha: Karolinum, ISBN: 80-7184-691-0.
7. Junák – svaz skautů a skautek ČR, 2001. *Stanovy Junáka*.
8. Junák – svaz skautů a skautek ČR, 2009. *Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka*.
9. MATĚJČEK, Z. 2011. *Praxe dětského psychologického poradenství*. 2. vyd. Praha: Portál, ISBN: 978-80-262-0000-0.
10. MATĚJČEK, Z. 2000. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, ISBN: 80-7178-494.
11. MATĚJČEK, Z., DYTRICH, Z. 1997. *Jak a proč nás trápí děti*. Praha: Grada, ISBN: 80-7169-587-4.
12. MIOVSKÝ, M. 2010. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vyd. Praha: Sdružení SCAN; Centrum adiktologie - Psychiatrická klinika; 1. LF v Praze, ISBN: 978-80-87258-47-7.
13. MÜLLER, O. a kol. 2004. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: UPOL, ISBN: 80-244-0231-9.

14. PIPEKOVÁ, J. a kol. 2010. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3. vyd. Brno: Paido, ISBN: 978-80-7315-198-0.
15. SLOWÍK, J. 2007. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, ISBN: 978-80-247-1733-3.
16. VÁGNEROVÁ, K. a kol. 2009. *Minimalizace šikany – praktické rady pro rodiče*. 1. vyd. Praha: Portál, ISBN: 978-80-7367912-5.
17. VÁGNEROVÁ, M. 2001. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. 2. vyd. Praha: Karolinum, ISBN: 80-7184-488-8.
18. VÁGNEROVÁ, M. 2005. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Karolinum, ISBN: 80-246-1074-4.
19. VOCILKA, M. a kol. 1997. *Integrace sociálně a zdravotně handicapovaných a ohrožených dětí do společnosti*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělání, ISBN: neuvedeno.
20. ZAJÍC, J. 2000. *Myšlenkové základy skautingu*. Praha: Junák, ISBN: 80-86109-40-2.
21. ZAJÍC, J. a kol. 2001. *Myšlenkové základy skautingu*. 2. vyd. Praha: Junák, ISBN: 80-86109-73-9.
22. zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání; ve znění pozdější předpisů.

Elektronické zdroje:

1. 6. SKAUTSKÉ STŘEDISKO VE ZLÍNĚ. 2013. Skauting. *Skauting a my*. [online]. Dostupné z: http://www.zlin6.cz/?ukaz=70_skauting_a_my&IdMenu=70&grafika=0.
2. JUNÁK-SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. 2013. O skautingu. *Projděte se stoletou historií skautingu*. [online]. Dostupné z: <http://verejnost.skaut.cz/skauting/o-skautingu/historie>.
3. JUNÁK-SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. 2013. Skauting pro všechny. *Zrakové postižení*. [online]. Dostupné z: <http://spv.skauting.cz/jak-na-to/zrakove-postizeni/>.
4. JUNÁK-SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. 2013. Skauting pro všechny. *Sluchové postižení*. [online]. Dostupné z: <http://spv.skauting.cz/jak-na-to/sluchove-postizeni/>.
5. JUNÁK-SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. 2013. Skauting pro všechny. *Mentální postižení*. [online]. Dostupné z: <http://spv.skauting.cz/jak-na-to/mentalni-postizeni/>.
6. JUNÁK-SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. 2013. Skauting pro všechny. [online]. Dostupné z: http://spv.skauting.cz/jak-na-to/poruchy-chovani/#jak_na.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Stanislava Šuchmová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Jiří Langer, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Edukační příprava skautských činovníků pro práci s dětmi a mládeží s projevy rizikového a problémového chování.
Název v angličtině:	Educational Preparation of Scout Leaders for Work with Children and Youth with Risky and Problem Behaviour.
Anotace práce:	Práce se zabývá vzděláváním skautských činovníků v oblasti rizikového a problémového chování dětí a mládeže. V teoretické části se zabývá skautingem, jeho historií, výchovnou metodou a principy. Popisuje pojmy integrace, inkluze a speciální vzdělávací potřeba a rozebírá pojmy rizikové a problémové chování. V praktické části jsou stanoveny výzkumné otázky a cíle a jsou analyzována získaná data.
Klíčová slova:	skauting, skautský činovník, rizikové chování, problémové chování, vzdělávání
Anotace v angličtině:	Main concern of the bachelor thesis is education of scout leaders in field of risk and problem behaviour of children and youth. Theoretical part discusses scouting and its history, educational methods and principals. It describes terms such as integration, inclusion, special educational needs, and risk and problematic behaviour. The practical application outlines the reaserch questions and research goals and provides analysis of gathered data.
Klíčová slova v angličtině:	scouting, scout leadr, risky behavior, problem behavior, education
Přílohy vázané v práci:	0
Rozsah práce:	48 (38 normostran)
Jazyk práce:	čeština